

УДК 342 (477)

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Т.О.ЛИТОВЧЕНКО,

відділення з підготовки молодших спеціалістів, ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

Науковий керівник: О.І.Грабовецький, старший викладач, ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Україна

Висвітлено значення та специфіку формування правосвідомості студентської молоді, як окремої соціальної групи, та як основного чинника формування правової поведінки студентства.

***Ключові слова:** правосвідомість, самосвідомість, соціальна група, соціалізація, ціннісні орієнтації, соціально-професійна група.*

Сучасний етап державотворення вимагає від громадян України високого рівня правосвідомості та правової культури. Студентство становить достатньо велику суспільно-демографічну групу в Україні. Воно, на відміну від інших соціальних груп, швидше оволодіває новими знаннями, професіями і спеціальностями, необхідними в умовах трансформації суспільства, є головним носієм інтелектуального та фізичного потенціалу нації, виступає, по суті, єдиним джерелом поповнення трудових ресурсів нашої держави.

Як відносно самостійна соціальна група, студентство є суб'єктом групової

правосвідомості. У свою чергу, саме правосвідомість студентської молоді являє собою основний чинник формування її правової поведінки та поряд із іншими факторами впливає на вчинки студентів, визначаючи їх правомірність і неправомірність. За таких умов особливої актуальності набувають питання специфіки формування та функціонування правової свідомості студентства як окремої соціальної групи.

У науковій літературі загальнотеоретичними питаннями правосвідомості займалися Н.А. Бура, М.М. Вопленко, Н.Л. Гранат, Ю.М. Грошевий, О.А. Лукашева, І. Ф. Рябко, В.О. Семків, М.Я. Соколов, І.Є. Фарбер, В.О. Чефранов та ін.

Характерним для періоду студентства є те, що саме у цей проміжок часу формується особистість людини, яка безпосередньо пов'язана з її свідомістю, а отже, і правосвідомістю.

Однією з особливостей студентської молоді, яка дає підстави визнавати її як окрему соціальну групу, є те, що студентство об'єднано спільною діяльністю – навчанням. Цей факт свідчить про належність студентства до певної соціально-професійної групи, яка характеризується власним суспільним становищем, роллю і статусом, що мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури та притаманних даному суспільству закономірностей соціалізації. У процесі такого навчання студентська молодь накопичує певний соціальний досвід, тобто проходить один із етапів процесу соціалізації. При цьому слід відмітити, що соціалізація – є історично обумовленим, здійснюваним у діяльності та спілкуванні процесом і результатом засвоєння індивідом соціального досвіду, який проходить на дотрудовій і трудовій стадії і здійснюється через соціальні інститути (сім'я, школа, вуз, трудовий колектив тощо).

Специфіка правової соціалізації людини полягає у тому, що вона (соціалізація) являє собою складний процес включення індивіда в систему правових відносин суспільства і засвоєння ним конкретних юридичних і соціальних норм. Якщо розглядати правову соціалізацію взагалі, необхідно звернути увагу на те, що цей процес спрямований на розуміння і засвоєння правових норм, на формування здатності до усвідомленої діяльності в суспільному житті на основі засвоєння особистістю правових приписів, на виникнення внутрішньої мотивації, що орієнтує людину на їх виконання саме в результаті спеціального навчання людина засвоює систему знань про право та закон, їх роль і призначення в життєдіяльності суспільства, основи адміністративного, кримінального, трудового, цивільного права, про сутність і зміст юридичної відповідальності, права, свободи та законні інтереси людини тощо. У процесі навчання формуються погляди та уявлення про різні явища соціально-правової дійсності. Зазначене дає підстави наголосити, що «основа» правосвідомості студентів формується у процесі навчання у ВНЗ, подальший розвиток їх правосвідомості, уявлення про правову дійсність обумовлені процесом життєдіяльності, власною ініціативою та старанністю, спілкуванням

із іншими людьми, засобами масової інформації тощо.

У процесі навчання необхідно формувати в людини не просто елементарні знання та уявлення про правову дійсність, а саме знання про хибність романтики злочинного способу життя, про те, що навчання і труд – це основа самореалізації, про труднощі життя людини, яка скоїла злочин, про можливості й перспективи законслухняного способу життя і т. ін.

Наведене твердження набуває особливої актуальності для сучасної студентської молоді, яка значною мірою виховується в атмосфері духовного зuboжіння, спустошення, бездушності, аморальності, зневаги до батьків, невіри в майбутнє. Крім цього, відсутність можливості заробити необхідні кошти на життя та пропаганда засобами масової інформації культу сили і легкого успіху сприяють переоцінці молоддю моральних цінностей, стимулюють у студентському середовищі вседозволеність, культ грошей, розкутість, яка межує із розпущеністю. Все зазначене, а також поширення у суспільстві правового нігілізму та скептичного ставлення до таких цінностей, як громадянськість, патріотизм, соціальна відповідальність, обумовлює потенційну готовність молоді до вчинення правопорушень, підвищення її терпимості до порушення юридично-правових заборон.

Враховуючи викладене та зважаючи на те, що ціннісні орієнтації спрямовують і регулюють поведінку особистостей у соціумі а також безпосередньо пов'язані з вольовим елементом психічної складової правосвідомості, необхідно відзначити, що ціннісні орієнтації є визначальним аспектом правосвідомості студентства. Звідси випливає: студентство характеризується специфічною системою цінностей.

Огляд психологічної та соціологічної літератури свідчить про те, що у студентському молодіжному середовищі на сьогодні не сформовано стійке ціннісне поле. Для ціннісних орієнтацій сучасної молоді характерні такі риси, як полярність суджень, розпливчастість моральних позицій, більша орієнтація на матеріальні блага, ніж на духовні цінності та ідеали, слабкий інтерес до загальнолюдських проблем. Слід окремо відмітити, що характерним для сучасного молодого покоління є те, що в багатьох аспектах воно ще до кінця не визначилось у своїх пріоритетах. Воно вільне від певних моральних норм, цінностей та ідеалів, але, в той самий час, спроможне сприймати нові.

З огляду на зазначене, маємо підстави визнати систему цінностей студентства «відкритою», не стійкою та остаточно не сформованою.

Вікові характеристики студентства також обумовлюють подвійність і ще неміцність засвоєння цінностей і норм. Ціннісні орієнтації для даної соціальної групи ще не стали внутрішнім законом, а вчинки до певної міри стимулюються страхом перед покаранням.

Такого роду нестійкість ціннісних орієнтацій студентства виступає як позитивним, так і негативним чинником у процесі формування правосвідомості представників молодого покоління. Так, позитивною стороною гнучкості

цінностей студентства є те, що свідомість (відповідно правосвідомість як одна з форм свідомості) молодій людині широко відкрита для сприйняття нових знань ціннісної спрямованості. При цьому слід підкреслити, свідомість відкрита для сприйняття нових ціннісних знань як позитивного, так і негативного характеру.

Таким чином, система цінностей студентства є нестійкою та перебуває на стадії формування, а це є підставою для визнання однією з основних характеристик цієї соціальної групи її «пограничності». «*Пограничність*» робить студентство найдинамічнішою частиною суспільства, яка реагує на щонайменші зміни в його структурі, на його політичні й економічні трансформації, швидко уловлює нові тенденції в культурі. Той факт, що студентство оперативніше, ніж інші прошарки молодіжної частини суспільства, відгукується на нові віяння в моді, літературі, кіно, музиці, свідчить про його крайню сприйнятливості до нового, що в свою чергу проявляється в ціннісних орієнтаціях та специфічній субкультурі цієї соціальної групи.

Звернімо окремо увагу на те, що студентство поряд зі специфічною системою цінностей володіє власною субкультурою. У середині студентства як соціально-демографічної групи існує велика кількість неформальних угруповань, приміром «емо», «хіпі», «байкери» і т. ін. Характерним для цих неформальних угруповань є те, що вони мають свої цінності, які певною мірою відрізняються від загальноприйнятих, специфічну манеру спілкування, стиль поведінки й одягу, певний спосіб мислення та світосприйняття. Зазначене, у свою чергу, свідчить про те, що: по-перше, неформальні об'єднання студентської молоді володіють специфічною груповою правосвідомістю, яка обумовлена особливостями тієї чи іншої субкультури; по-друге, студентська субкультура є складним системним явищем і складається з достатньо великої кількості різновидів субкультур неформальних об'єднань усередині цієї соціальної групи. Традиційні культурні цінності у такому випадку втрачають свій соціальний, гуманістичний, естетичний статус. Крім того, що студентство - соціально - професійна група, це також і *соціально-вікова група*.

Огляд наукової літератури свідчить про те, що, на думку більшості дослідників, студентство охоплює віковий період 17-23 років, студентом коледжу чи технікуму (у нас відділення з підготовки молодших спеціалістів) особа може стати після закінчення 9 класів загальноосвітньої школи, а отже, у 15-16 років. Таким чином студентський вік охоплює віковий період від 15 років до 28 років.

Таким чином, підсумовуючи все вищевикладене, маємо підстави зазначити: по-перше, студентство є окремою соціальною, віковою та соціально-професійною групою; по-друге, певна цілісність і самостійність по відношенню до інших соціальних груп студентської молоді характеризується її специфічними віковими характеристиками, соціально-психологічними рисами, системою цінностей, субкультурою, яка виявляється в характері праці (навчання), пізнання, спілкування, організації життєдіяльності, в якості і способі життя; по-третє, як окрема соціальна група, студентство є самостійним

носієм (суб'єктом) правосвідомості, що, у свою чергу, обумовлена її специфічними рисами.

Література

1. Бородінов В. Д., Бородінова В. В. Молодь і духовність // Молодежь и государство: Материалы Второй международной научно-практической конференции, г. Святогорск, 24 – 26 октября 2003 года. – Донецк, 2003. – С. 65.
2. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави // Право України. - 2005. - № 4. - С. 25.
3. Горбунова Л. Роль правової освіти в утвердженні верховенства права // Право України. – 2006.-№ 4. – С. 154.
4. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права// Київ. Юрінком Інтер. – 2006. – С.261
5. Новгородцев Л. И. Кризис современного правосознания. – М., 1999. – С. 269.

Правосознание как основа развития личности студента

Литовченко Т.А.

Отражено значение и специфика формирования правосознания студенческой молодежи, как отдельной социальной группы, и как основного фактора формирования правового поведения студенчества.

Ключевые слова: правосознание, самосознание, социальная группа, социализация, ценностные ориентации, социальнопрофессиональная группа.

Sense of justice as basis of development of personality of student

Litovchenko T.O.

A value and specific of forming of sense of justice of student young people are reflected, as separate task force, and as a basic factor of forming of legal behavior of student.

Keywords: sense of justice, consciousness, task force, socialization, valued orientations, socialprofessional group.